

53107307: สาขาวิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ

คำสำคัญ: พระพุทธรูป / ถูตลป้ตรในประเทศไทย / ที่มาและความหมาย

ณัฐพล ทองนาค: พระพุทธรูปทรงถูตลป้ตรในประเทศไทย ที่มาและความหมาย.
อาจารย์ที่ปรึกษาการค้ันคว้ไอสระ: รศ.ดร. เซษฐ้ ดิงส้ญชลี. 120 หน้า.

การวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาที่มาของการสร้างพระพุทธรูปถูตลป้ตรที่พบในประเทศไทย 2) ศึกษาทางด้านความหมายของพระพุทธรูปถูตลป้ตรในแต่ละยุคสมัยที่มีความสัมพันธ์กับการแสดงธรรม และความหมายที่นอกเหนือจากการแสดงธรรม โดยใช้การตรวจสอบเอกสารชั้นต้นและชั้นรอง รวมถึงหลักฐานของงานประติมากรรม ทั้งนี้ขอบเขตของการศึกษาจำกัดเฉพาะพระพุทธรูป พระพิมพ์ ภาพเล่าเรื่องกำหนดอายุสมัยระหว่างพุทธศตวรรษที่ 19 ถึงพุทธศตวรรษที่ 25 ที่พบในประเทศไทย

ผลการวิจัย พบว่า การสร้างพระพุทธรูปถูตลป้ตรที่พบในประเทศไทยในช่วงพุทธศตวรรษที่ 19 ถึงพุทธศตวรรษที่ 23 นั้นมีความหมายเกี่ยวกับการแสดงธรรม โดยปรากฏการถูตลป้ตรถูไว้ในพระหัตถ์ อันเป็นสัญลักษณ์ที่บ่งบอกความหมายของการแสดงธรรม ซึ่งเป็นผลจากการรับพระพุทธศาสนาจากลังกา ดังปรากฏอยู่ในคัมภีร์วิมตวิโนทนีฎีกาที่แต่งขึ้นในลังกา กล่าวถึงพระพุทธเจ้าหรือพระสาวก ควรถูตลป้ตรเป็นธรรมเนียมเมื่อต้องขึ้นแสดงธรรม เพื่อการสำรวมกิริยาเมื่อต้องแสดงพระธรรมเทศนา เมื่อไทยรับเอาพระพุทธศาสนาจากลังกาจึงมีการสร้างพระพุทธรูปตามคัมภีร์ที่ปรากฏดังกล่าว ต่อมาในช่วงพุทธศตวรรษที่ 24 ถึงพุทธศตวรรษที่ 25 พบว่าการสร้างพระพุทธรูปถูตลป้ตรได้มีพัฒนาการทางด้านรูปแบบและความหมายที่เปลี่ยนไปกล่าวคือเป็นพระพุทธรูปที่นำมาซึ่งชัยชนะและความเจริญที่เรียกว่า พระชัย หรือ พระชัยวัฒน์ ซึ่งพระมหากษัตริย์ไทยในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ทุกพระองค์ต้องทรงสร้างขึ้นเพื่อเป็นพระพุทธรูปประจำรัชกาลและเป็นธรรมเนียมที่สืบเนื่องจนถึงรัชกาลปัจจุบัน ซึ่งส่งผลสรุปจากการศึกษาถึงการสร้างพระพุทธรูปถูตลป้ตรที่พบในประเทศไทย ในด้านที่มาและความหมายได้ดังนี้ 1) เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงการรับพระพุทธศาสนาจากภายนอก 2) เป็นสิ่งที่แสดงว่าคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนามีผลต่อการสร้างงานศิลปกรรม 3) เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดประติมานวิทยาใหม่ในการสร้างพระพุทธรูปถูตลป้ตรและมีความสัมพันธ์กับสถาบันพระมหากษัตริย์

ภาควิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ลายมือชื่อนักศึกษา.....

ปีการศึกษา 2557

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาการค้ันคว้ไอสระ.....

53107307: MAJOR: ART HISTOPY

KEY WORDS: THE TMAGE OF BUDDHA / HOLDING TALIPOT FAN TN THAILAND / ORIGIN AND MEANING

NATTAPON TONGNARK: THE TMAGE OF BUDDHA HOLDING TALIPOT FAN TN THAILAND: ORIGIN AND MEANING. INDEPENDENT STUDY ADVISOR: ASST. PROF. CHEDHA TINGSANCHALI, Ph.D. 120 pp.

This research is to 1) To studied the background of the image of Buddha holding talipot fan in Thailand. 2) To studied the meaning of the image of Buddha holding talipot fan in each period which related to the Buddha sermon and the meaning beyond giving a sermon by reviewing both primary and secondary document included the sculptures. However, scope of this study is limited to Buddha images, votives tablets and mural painting in Thailand during B.E. 19-25.

The findings reveal that the image of Buddha holding talipot fan found in Thailand during B.E. 19-25 have the meaning of giving sermon which was influenced from Lanka Buddhism. According to Vinayapitaka Vimativinodanitika, written in Lanka, said that the Bhudda or disciples should hold a talipot fan when giving sermon for appeasing and concentrating on the sermon. When Thailand received Buddhism from Lanka, form of the Buddha images have been made by following the Buddhist scripture from Lanka. Later, in B.E. 24-25, it was found that the Buddha image holding talipot fan was changed both form and meaning. The Buddha image in that form has been made to symbolize victory and prosperity namely Phra Chai or Phra Chaiwat which all Kings in Chakri Dynasty have to build as the reigning Buddha image. From this study, The Image of Buddha Holding Talipot Fan in Thailand: Origin and Meaning, it can be concluded as follows: 1)Thailand has received Buddhism from Lanka.2)Buddhist scripture led to the formation of work of art.3)Led to the new iconography of Buddha image holding Talipot fan and concern the Royal Institution.

Department of Art History

Graduate School, Silpakorn University

Student's signature.....

Academic Year 2014

Independent Study Advisor's signature.....

กิตติกรรมประกาศ

ความสำเร็จของการศึกษาเกิดขึ้นได้ เนื่องจากปัจจัยเบื้องหลังสนับสนุน ดังนี้

ครูบาอาจารย์: ภาควิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากรทุกท่าน ผู้มอบรากฐานองค์ความรู้ ปลุกฝังระบบวิธีคิด และกระบวนการศึกษาอย่างเป็นระบบ ขอขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร. ศักดิ์ชัย สายสิงห์ ที่กรุณาให้คำแนะนำในการค้นคว้าหาข้อมูล, รองศาสตราจารย์ ดร. เชษฐ ติงส์ญชลี อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ ที่ได้ให้คำแนะนำและกระตุ้นอย่างสม่ำเสมอ ตลอดจน ซึ่งเป็นแรงผลักดันสำคัญที่ทำให้การค้นคว้าอิสระลุล่วงไปได้ด้วยดี ขอขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร. รังสี สุหนต์ ผู้ให้ความอนุเคราะห์ในการแปลภาษาบาลีจากฎีกาอรรถกถาใน พระไตรปิฎก

เจ้าของผลงานทุกท่านที่ผู้ศึกษาได้นำข้อมูลมาใช้อ้างอิงในการศึกษา รวมถึงวัดและ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติทุกแห่งที่อยู่ภายใต้ขอบเขตของการศึกษาที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บ ข้อมูลประกอบการศึกษา

ครอบครัว: บิดา และมารดา ที่ให้ความอุปการะช่วยเหลือในเรื่องค่าใช้จ่ายในการศึกษา

กัลยาณมิตร: ในการค้นคว้าหาข้อมูลได้ คุณพรจันทร์ เจิดอำไพ เป็นเพื่อนผู้ใหญ่ที่คอยให้ความช่วยเหลือในการแปลบทความ เป็นผู้ที่อยู่เคียงข้างคอยรับฟังปัญหาและให้กำลังใจเสมอมา คุณฉัตริน เพียรธรรม ผู้ที่ให้ความช่วยเหลือในการพาไปศึกษาแหล่งข้อมูล คุณณัฐิกา โชติวรรณ ที่คอยให้กำลังใจและให้คำปรึกษาเสมอมา คุณนิชรา ทองเย็น ผู้ให้คำแนะนำในการไปเก็บข้อมูลใน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

คุณความดีและประโยชน์ที่เกิดขึ้นในครั้งนี้ ผู้ศึกษาขออุทิศให้กับพระพุทธศาสนาเพื่อเป็น ประโยชน์แก่ผู้สนใจในประวัติศาสตร์ศิลปะที่มีความเกี่ยวเนื่องด้วยศิลปกรรมในพระพุทธศาสนา เพื่อ เป็นการสืบทอดงานศิลปกรรมทางพระพุทธศาสนาให้คงอยู่สืบไป ส่วนบกพร่องประการใดๆที่เกิดขึ้น ผู้ศึกษาขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว